

Prof. dr hab. Arkadiusz LETKIEWICZ
Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej

Szczytno, 30.08.2023 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej
magister Marty Karatysz

na temat:

*Sposoby pracy z osadzonymi kończącymi karę pozbawienia wolności
w więzieniach angielskich – założenia a rzeczywistość*

opracowanej pod kierunkiem naukowym
dr hab. Renaty Stojeckiej – Zuber prof. KAAF

Światowe i wewnętrzpaństwowe wydarzenia ostatnich dekad wymuszają konieczność kompleksowego reagowania na zjawiska towarzyszące życiu społecznemu, które powodowane różnego rodzaju zagrożeniami, są przedmiotem troski specjalistów zajmujących się bezpieczeństwem a w szczególności analizowaniem skuteczności przyjętych wcześniej rozwiązań. W tym obszarze bowiem, jako problem rozwoju cywilizacyjnego mogą stanowić one jedno z najpoważniejszych wyzwań dla współczesnego bezpieczeństwa państwa demokratycznego. Problemy towarzyszące temu procesowi mają zazwyczaj nieograniczony wymiar, na który składają się różne, niekiedy nawet wydawałoby się drobne zagrożenia cywilizacyjne. Rodzi to konieczność stosowania różnych metod diagnozowania, planowania i działania a także egzekwowania prawa, aby zapobiec ewentualnym skutkom sytuacji nadzwyczajnej. Stwarza to również konieczność zdobywania i uzupełniania wiedzy, w jaki sposób angażować na tę okoliczność środki materialne a także jak organizować działania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny. Jednym z ważnych elementów funkcjonowania każdego państwa w obszarze bezpieczeństwa jest system wymiaru sprawiedliwości oraz system penitencjarny, zwłaszcza w aspekcie skuteczności realizacji ich zadań. Mimo wielu podobieństw, każdy kraj ma swoją specyfikę i czasami w różny sposób chce osiągać zamierzone cele, zwłaszcza w zakresie resocjalizacji skazanych.

Jak zauważa Autorka recenzowanej dysertacji: Istnieją znaczące różnice w wielkości populacji więziennej, pomiędzy krajami Europy. Według opublikowanych przez Radę Europy (rocznych) statystyk, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców najwięcej więźniów jest w Rosji (418), Gruzji (252) i Azerbejdżanie (235). Najmniej zaś w Islandii (47), Finlandii (51) i Holandii (54), Polska znajduje się na 8 miejscu z liczbą 194 skazanych na 100 tys. mieszkańców, a w Anglii to 240 skazanych na 100 tys., a edukacja więzienna

stała się narzędziem naprawczym i w większości państw europejskich istnieją ustawy nakazujące jej realizację¹.

Tematyka recenzowanej dysertacji skupia się na możliwościach oraz sposobach resocjalizacji więźniów, którzy kończą karę pozbawienia wolności. Autorka poddała analizie wskazany powyżej obszar i przebadła więźniów w dwóch zakładach karnych, zlokalizowanych we wschodniej części Anglii. Są to **Hollesley Bay** położone w hrabstwie Suffolk, które jest zakładem o charakterze otwartym oraz **Highpoint**, które jest zakładem zamkniętym. Autorka wybór tych więzień powiązała z ich kategoriami, które charakteryzują nie tylko populację skazanych, ale również odnoszą się do specyficznych programów i metod prowadzonej resocjalizacji.

Tym to kwestiom i towarzyszącym im zagadnieniom poświęciła Doktorantka treść dysertacji sygnalizowanej jej tytułem z wykorzystaniem różnych metod naukowych stosowanych w obszarze nauk o bezpieczeństwie i innych. Taka konstrukcja nosi znamiona racjonalności działań na rzecz rozwiązania założonych naukowych problemów i takie postępowanie należy uznać za zasadne, logiczne i celowe.

Biorąc powyższe za punkt wyjścia do oceny dysertacji, z zainteresowaniem odnoszę się do rozprawy Autorki, która podjęła się rozpatrzenia w sposób naukowy problemu, będącego – zwłaszcza w polskiej literaturze – niedostatecznie opisanym w wielu kwestiach w sposób nie tylko naukowy, a mogący stać się wielce interesującym i przede wszystkim użytecznym w zakresie wzmocnienia działań, na przykład, polskiego systemu penitencjarnego w celu podniesienia jego skuteczności w przedmiotowym obszarze.

OCENA METODOLOGICZNA

Pani magister Marta Karatysz problemom metodologicznym poświęciła drugi rozdział swojej rozprawy. Doktorantka odniosła się do przyczyn podjęcia

---

¹ Por. strona nr 6 dysertacji.

badan, przedmiotu badan i okreslila cel badan. Wskazala hipotezy badawcze, ktore przyjeta do badan, a ktore w ich trakcie weryfikowala. Przedstawila procedure badawcza, gdzie wskazala rowniez na metody i techniki badawcze. Autorka zawarla w tym rozdziale takze odniesienia dotyczace ograniczen badawczych oraz zaprezentowala zmienne zalezne i niezalezne.

Problem glowny w recenzowanej pracy Doktorantka wyartykulowala w postaci pytania:

„Czym warunkowane sa rzeczywiste, a czym zalozone sposoby pracy z wiedzniami przygotowujacymi sie do opuszczenia wiezienia?”

Do tak sformulowanego problemu glownego Doktorantka dodala jeszcze osiem problemow szczegolowych.

Przedmiotem badan w recenzowanej dysertacji sa *uwarunkowania rzeczywistych sposobow pracy z wiedzniami przygotowujacymi sie do opuszczenia zakladu karnego*. Zaś jako hipoteze glowna Doktorantka przyjeta zalozenie, że *sposoby pracy z wiedzniami przygotowujacymi sie do opuszczenia wiezienia warunkowane sa zapisami obowiazujacych aktow prawnych, zarowno zewnetrznych, jak i wewnetrznych*. Natomiast *rzeczywiste sposoby pracy z wiedzniami, sa uzaleznione od typu wiezienia, dlugosci wyroku odsiadywanego przez skazanych, rodzaju popelnionych przez nich przestepstw, wiazni laczacej skazanych z rodzina, ich stanu zdrowia, uzaleznień z jakimi sie zmagaja i od pochodzenia etnicznego*. Pani magister Marta Karatysz uznala w swoich zalozeniach, że dzieje sie tak dlatego, że *wskazane czynniki determinuja zarowno chęć wiedzniow do uczestnictwa w roznych programach resocjalizacyjnych, jak i poziom ich zaangażowania w realizację dzialan resocjalizacyjnych*. Do hipotezy glownej Doktorantka sformulowala ponadto osiem hipotez szczegolowych.

Doktorantka za cel eksploracyjny dysertacji przyjeta zdobycie szerokiej i uporządkowanej wiedzy na temat metod pracy z wiedzniami konczacymi karę pozbawienia wolności pozwalajacej na zrozumienie przyjmowanych dzialan, a takze na zaprojektowanie badan z tego zakresu. Zaś celem opisowym jest zbadanie stosowanych metod pracy z wiedzniami przygotowujacymi sie do

opuszczenia zakładu karnego, a następnie ich scharakteryzowanie w odniesieniu do rodzaju metody, czasu stosowania i wyboru przez więźniów. Ponadto celem wyjaśniającym jest odkrycie istotnych związków pomiędzy określonymi czynnikami, czyli typem więzienia, rodzajem popełnionego przestępstwa, długością wyroku, sytuacją rodzinną, uzależnieniami skazanych, stanem zdrowia skazanych (psychicznego i fizycznego) oraz pochodzeniem etnicznym a stosowanymi metodami resocjalizacji.

W kwestiach metodologicznych opisano także etapy badań a problemom szczegółowym właściwie przyporządkowano rozdziały i podrozdziały merytoryczne w interesie weryfikacji przyjętych hipotez. Podniosło to czytelność metodologiczną procedur zastosowanych w niniejszej dysertacji.

Wskazując na ocenę metodologiczną rozprawy, chcę zwrócić uwagę na staranne określenie celu badań w sensie poznawczym, teoretycznym, praktycznym i eksploracyjnym. Podobnie oceniam dokładne przemyślenie oraz wyraźne i staranne określenie hipotez.

OCENA MERYTORYCZNA

Merytorycznie dysertacja Pani mgr Marty Karatysz dotyczy istotnego aspektu, choć szkoda, że nie związanego bezpośrednio z naszym krajem, „przywracania” osób wychodzących z więzień do społeczeństwa.

Recenzowana praca składa się ze wstępu, rozdziału metodologicznego, dwóch rozdziałów merytorycznych oraz zakończenia wraz z wnioskami, bibliografią, a także spisem tabel i wykresów.

W pierwszym rozdziale Autorka przedstawia historię myśli penitencjarnej i więziennictwa, w tym problematykę więzień dla kobiet. Przeanalizowała historię prawa karnego w Anglii wyjaśniając różnicę pomiędzy jego kodyfikacją obowiązującą w Europie a brakiem kodyfikacji charakterystycznym dla Anglii. Również opisała historię podziału na więzienia męskie i żeńskie oraz zmiany w podejściu do zagadnienia inkarceracji. Ponadto w tym rozdziale poddano analizie system więziennictwa w Anglii w kontekście karnym i

resocjalizacyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem umożliwienia więźniom podjęcia pracy. Wskazała i opisała zmiany, które umożliwiły różnym podmiotom, w tym prywatnym, zatrudnianie skazanych podczas odbywania kary pozbawienia wolności. Ostatnim elementem pierwszego rozdziału jest charakterystyka obecnej populacji więziennej pod względem długości wyroku, wieku i przynależności etnicznej oraz przedstawienie Teorii Zmian Kurta Lewina.

Drugi rozdział jest rozdziałem metodologicznym. Autorka przedstawiła w nim przedmiot i cele badań własnych, problemy badawcze, hipotezy oraz zmienne i wskaźniki. Ponadto omówiła wykorzystane w procesie badawczym metody, techniki i narzędzia badawcze. Na koniec dokonała charakterystyki grupy badawczej i terenu badań.

Rozdział trzeci dysertacji to analiza wyników badań, które dotyczyły różnych uwarunkowań w sposobie pracy z osadzonymi przygotowującymi się do opuszczenia więzienia. W rozdziale tym Autorka przeanalizowała wyniki badań związanych z korelacją pomiędzy typem więzienia a rodzajem podejmowanych działań resocjalizacyjnych wobec skazanych. Uwzględniając równocześnie krótką perspektywę ich wyjścia na wolność, w odniesieniu do długości wyroku, rodzaju popełnionego przestępstwa, sytuacji rodzinnej a także ewentualnych uzależnień, stanu zdrowia oraz pochodzenia etnicznego.

W zakończeniu pracy dokonano podsumowania najistotniejszych treści związanych z wynikami badań, zamieszczono pewne konkluzje ogólne i wnioski szczegółowe, odnoszące się do rozwiązania poszczególnych problemów badawczych i weryfikacji hipotez. Jednak, w mojej ocenie, biorąc pod uwagę tak szeroki zakres przeprowadzonych badań, zakończenie jest bardzo ubogie i pozostawia pewien niedosyt.

W kontekście oceny merytorycznej należy podkreślić, że zawarte w pracy treści posiadają wartość użyteczną w kontekście chociażby potrzeb bezpieczeństwa, co oznacza, że merytorycznie dysertacja tworzy podstawy do dalszych analiz nad podjętymi problemami.

Co prawda, w mojej ocenie, dysertacja zawiera pewne uchybienia jednak nie wpływają one w sposób istotny na treści merytoryczne, które zostały zaprezentowane logicznie i czytelnie. Ponadto wartość merytoryczną pracy podnoszą liczne zobrazowania sporządzone w postaci schematów i tabel. Na podkreślenie zasługuje również solidna bibliografia. W tym też kontekście z uznaniem odnoszę się do badań, jakie Doktorantka przeprowadziła na rzecz uwiarygodnienia wyników zawartych w dysertacji. Za bardzo cenny należy uznać fakt, że na podstawie przeprowadzonych badań Doktorantka udowodniła związki pomiędzy czynnikami takimi jak wybór dodatkowych zajęć edukacyjnych a czasem pozostałym do wyjścia na wolność, jak i wyborem określonych działań resocjalizacyjnych a nabytymi umiejętnościami przez więźniów przygotowujących się do opuszczenia zakładu karnego. Wskazała również na silną zależność pomiędzy czasem pozostałym do wyjścia na wolność a udziałem więźniów w terapii.

W mojej ocenie, dysertacja jest materiałem poznawczym, uporządkowanym i uzasadnionym, stanowiącym niewątpliwie znaczącą wartość poznawczą. Zawarte w niej wyniki badań naukowych są bardzo interesujące i stanowią cenne źródło wiedzy w doniesieniu do problematyki zawartej w temacie rozprawy. Dysertacja może być także pomocna w doskonaleniu pracy podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, czego efektem byłby wzrost ich skuteczności poprzez lepsze dopasowanie planowania działań i realizowania procedur w stosunku do oczekiwań.

W kontekście oceny merytorycznej: *proszę wymienić, jakie główne kierunki ewentualnych dalszych badań nasuwają się Pani po zakończeniu badań nad treściami dysertacji?*

WNIOSEK KOŃCOWY

W ocenie całości rozprawy chcę podkreślić, że **Doktorantka - Pani Marta Karatysz** osiągnęła zamierzony cel badań, poprzez właściwą weryfikację hipotezy, zaś przedłożona do oceny rozprawa doktorska napisana została właściwie i ze znajomością metodologicznych podstaw prowadzenia badań naukowych.

W związku z powyższym stwierdzam, że rozprawa spełnia wymagania ustawowe (*Ustawa z 14 marca 2003 r. z p. zmianami, o stopniach naukowych i tytule naukowym, a także o stopniach i tytule w zakresie sztuki*) przewidziane dla naukowych prac kwalifikacyjnych, stąd wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do publicznej obrony.

Aleksander Setkiewicz
